

İŞİTME YETERSİZLİĞİ

Tanımlar

Normal işiten bireylerden söz edildiğinde, genellikle bu bireylerin konuşmayı anlamak için yeterli düzeyde işitmesi olduğu kastedilir. Çevrede aşırı gürültü olamamak kaydıyla, normal işiten bir birey özel araç, cihaz yada teknik kullanmadan olağan durumlarda konuşmayı anlayabilmektedir.

İşitme Engeli: İşitme duyarlılığının kişinin gelişim, uyum-özellikle iletişimdeki görevleri yeterince yerine getirmeyişinden ortaya çıkan durumdur.

İşitme Engelli Birey: İşitme engelinden dolayı özel eğitimi gerektiren bireydir. İşitme engelli birey, bazı sesleri duyabilmekte fakat; bu düzeydeki işitme, konuşmayı anlaması için yeterli olmamaktadır. Çok ileri işitme kayıplarında ise, bir işitme cihazı kullanıyorken dahi, yalnız işitme yolu ile konuşmayı anlaması çok olmaktadır. Bu durumdaki bireyler konuşmayı anlayabilmek için dudak okuma yöntemini de kullanmaktadırlar. İşitmenin gerçekleşmesi ise bir takım kurallara bağlıdır.

- a- Sesin olması
- b- Sesin kulağa ulaşması
- c- O sesin insan kulağının alım gücü sınırları içinde olması
- d- İşitme geçit yolunu(dış-orta-iç kulak) aşması
- e- İşitme merkezine ulaşması ve algılanmasıdır.

Bu işlevlerden en az birinin aksaması işitme engelini ortaya çıkarabilmektedir.

İşitme engelli konusunda pek çok sınıflandırma sistemi bulunmaktadır. Bunlar içinde en yaygın olarak, işiten ve işitmeyen engelli, ağır işiten ve işitmeyen ayrımları kullanılmaktadır.

İşitme Yetersizliğinin Derecesine Göre Sınıflandırılması

Ülkemizde özel eğitimde daha çok engelin derecesine göre yapılan sınıflama ve tanımlama kullanılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığınca kullanılan yönetmelikte işitme engelliler, İşitmeyenler (totaller) ve Az İşitenler olarak iki kümede tanımlanmaktadır.

1- İşitmeyenler (totaller): Düzeltildikten sonra iyi işiten kulağındaki işitme kayıpları 70db ve daha fazla olanlara denilmektedir. Diğer bir deyimle işitme kayıpları gerekli düzeltmelerden sonra ana dilini konuşmayı olağan yollardan öğrenmeyi engelleyecek kadar fazla ve bu yüzden özel eğitime ihtiyacı olan bireylerdir.

2- Az işitenler: Cihazlandırıldıktan sonra iyi işiten kulağındaki işitme kayıpları olağan yollardan ana dilini öğrenmesini ağırlaştıracak derecede olan ve bu sebepten özel eğitime ihtiyacı olan bireylerdir. İşitme engeli türleri, işitme yolu dikkate alındığında özrün olduğu yere bağlı olarak iletimsel, duyuşal-sinirsel, merkezi ve karma işitme kaybı olarak dörde ayrılmaktadır.

İşitme engelleri işitme yolu dikkate alındığında özrün olduğu yere bağlı olarak ;

1-İletimsel İşitme Engeli: Seslerin orta kulağına girmesi engellendiğinde oluşur.

2-Duyusal-Sinirsel İşitme Engeli: İç kulak fonksiyonunu gerektiği gibi yerine getiremediğinde orta kulaktan gelen sesleri uygun şekilde iletememektedir. Bu tip kayıplarda hasar, iç kulakta veya iç kulaktan beyine sesleri ileten sinir sistemindedir.

3- Merkezi İşitme Engeli: Beynin kendisine gönderilen sinyalleri yorumlayamadığı duruma merkezi işitme engeli denir. Ses beynin işitme merkezine kadar gelir ancak işitme gerçekleşmez.

4- Karma İşitme Engeli: Orta ve iç kulaktaki hasarın bir arada bulunduğu tiptir.

İşitme Yetersizliğinin Nedenleri

İşitme engelinin nedenleri, dilin kazanımından önceki nedenler ve dilin kazanımından sonraki nedenler olmak üzere iki grupta incelenmektedir.

Dilin kazanımından önceki nedenler: Hamilelikte geçirilen rubella(alman kızamıkçığı- kızamıkçık) özellikle hamileliğin ilk üç ayında geçirildiği işitme-görme bozukluğu ile kalp problemlerine neden olabilir. Kalıtım diğer bir etkileyen faktördür. Kalıtsal kökenli işitme engelli ailelerin çocuklarının %90'ı işitme engellidir. Orta ile çok ileri derecedeki işitme kayıplarının nedenlerinin % 50'den fazlası genetik faktörler sonucudur. Prematüre doğum ve hamilelik sırasında geçirilen hastalıklar ileri derecede işitme kayıpları nedenleri arasındadır. Düşük doğum ağırlığının eşlik ettiği prematüre doğum beyinde kanama, yada orta kulakta oksijen azalması meydana getirebilir ve bu durum değişik derecelerde işitme kayıplarına neden olabilir. Hamilelik sırasında annenin geçirdiği kabakulak, frengi gibi ateşli hastalıklar, menenjit gibi viral enfeksiyonlar iç kulakta hasara neden olarak erken dönemde kalıcı işitme yetersizlikleri oluşturabilir. Anneden geçen sitomegalovirüs tüm yeni doğan bebeklerin yaklaşık % 1'ini etkileyen virüs enfeksiyonudur. Doğum esnasında beyine oksijen gitmemesi, kanda değerinin yükselmesi(hiperbilirubinemi), kan uyuşmazlığı, annenin kullanmış olduğu ilacın türü ve dozu, annenin böbrek hastalığı, şeker hastalığı gibi sistematik hastalıkları, annenin çektirdiği röntgen ışınları, annenin geçirdiği sarılık hastalığı, hamilelikte annenin geçirdiği kazalar, çarpmalar ve yaralanmalar çocukta çeşitli düzeyde işitme kaybına neden olabilir.

Dilin Kazanımından Sonraki Nedenler: Doğum sonrasında çocuğun geçirdiği menenjit, orta kulak iltihabı, kızıl, kızamık, boğmaca, difteri, kabakulak, grip gibi mikroplu ve ateşli hastalıklar genellikle orta kulakta hasara neden olarak iletim tipi işitme problemini ortaya çıkarabilir. Çocuğun kullandığı streptomisil vb. gibi iç kulak ve işitme sinirlerinde tahribat yapan ototoksit ilaçlar, işitme mekanizmasında kalıcı hasar neden olabilir. Başlı çarpma, merkezi sinir sisteminde sarsıntı ve zedelenme yapabilecek her tür kaza ve travmalar, beyin tümörleri, kulak yolunda çıkabilecek çıban ve ularlar, kulağa

yabancı madde kaçması ve bunları çıkartmak için kullanılan yanlış girişimler işitme özrü yaratabilir.

Orta kulakta, kemikçiklerde oluşan kireçlenmeler iletimsel türden işitme engeline neden olmaktadır. Üzengi kemiğinin oval pencereyle olan temasındaki sertleşme yada kaynama “otosclerosis” diye adlandırılan çoğunlukla yetişkinlerde enderde olsa çocuklarda görülen bir tür işitme engeli oluşturur. Gürültülü mekanlarda sürekli olarak bulunma bu tip yerlerde çalışanlarda (özellikle erkeklerde) duyuşal-sinirsel tip işitme engeli tehlikesi yaratmaktadır.

Bunların dışında multiplesclerosis gibi nörolojik hastalıklar, hiperosteozis, ergenlik otosklerozisi, gevrek kemik gibi kemik hastalıkları, şeker hastalığı, hipertiroit gibi metabolik hastalıklarda işitme kaybına neden olmaktadır.

İşitme Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimleri

İşitme özürlü çocuğun eğitimi, işitme kaybı tanısı konulduğu andan itibaren başlatılmalıdır. Eğitimin etkili olabilmesi için işitme aletinin de zamanında kullanılmaya başlanması gerekmektedir. Her işitme özürlü çocuğun eğitiminde kullanılabilecek işitme kalıntısı bulunmaktadır. İşitme kalıntısının kullanılabilmesi, çocuğun işitme kaybının derecesine uygun önerilecek olan işitme cihazının kullanımı ile yakından ilişkilidir. Günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte, bebeklik döneminde işitme testleri uygulanarak işitme cihazı önerilebilmektedir. İşitme cihazının çok küçük yaşlardan itibaren kullanılmaya başlanması ile birlikte, çocuklar çevrelerinde oluşan sesleri duyabilmekte ve zamanla duyduğu bu sesleri anlamlı yorumlayabilir hale gelebilmektedirler. Yapılan çalışma sonuçları, orta ve ileri derecede işitme özrüne sahip çocukların işitme cihazının düzgün kullanımına bağlı olarak çevrede oluşan sesleri dinlemeyi öğrendiklerini ve zamanla anlamlarıyla birleştirerek yorum yapabildiklerini belirtmektedir.

İşitme engelli çocuğun etkin bir işitsel eğitim alabilmesi, kullandığı işitme cihazı ile doğrudan ilgilidir. Çocuk için en uygun işitme cihazı odyologlar tarafından seçilir. İşitme

cihazlarının kullanım amaçlarına göre bireysel ve sınıf içi olmak üzere iki tipine gereksinim duyulabilir. Yalnızca sınıf içi işitme cihazı kullanıldığında, sınıf veya okul çocuğa ses ile ilgili daha az deneyim kazandırabilir. Ses her ortamda karşılaşılan yaşamın önemli bir parçasıdır. Bu nedenle, her çocuğa ait bireysel işitme cihazının kullanılma zorunluluğu vardır.

İşitme Yetersizliğinde Kullanılan Yöntemler

İşitme özürlü bireylerin eğitimlerinde iletişim becerileri kazandırmak ön plana çıkmaktadır. Bunu sağlayabilmek için kullanılan yöntemler üç grupta görülmektedir:

1. Doğal İşitsel - Sözel Yöntem
2. İşaret Yöntemi (İki Dil Yaklaşımı)
3. Tüm (Total) İletişim Yöntemidir.

Doğal İşitsel Sözel Yöntem:

Modern işitme cihazlarının ve koklear implant teknolojisinin gelişmesiyle birlikte sözel-işitsel terapinin önemi de artmıştır. İşitsel/sözel yaklaşım, işitme engelli çocukların ana dillerini işiten çocuklar gibi işitme duyularını kullanarak kazanabileceklerini kabul eden ve bu çocukların eğitimlerinde işitmeye ve sözlü iletişime dayalı eğitim programını benimseyen bir sözlü iletişim yöntemidir .

İşaret Yöntemi (İki Dil Yaklaşımı):

Bu yöntemin temeli el, kol ve vücut pozisyonları ile yapılan hareketlere dayanmaktadır. İki tipi bulunmaktadır:

- Parmak alfabesi,
- İşaret dilidir.

Parmak alfabesi, harfleri gösteren el ve parmak pozisyonlarından oluşmaktadır. Kullanılacak bir kelimenin harfleri el ve parmaklar yolu ile yazılmaktadır. **İşaret dilinde** ise kelimeler, fikirler ve kavramlar el ve vücut hareketlerinden tek bir işaretle gösterilmektedir. Dünyada bir çok işaret dili kullanılmaktadır. Bu yöntem son yıllarda iki dil yaklaşımı adı da verilmektedir. İki dil yaklaşımında genel bir tanım yapmak mümkün olmamakla birlikte,

işaret dilinin ilk dil, sözel dilin ikinci dil olarak öğrenilmesi esas alınmıştır. İki dil yaklaşımının etkili olarak kullanımına ilişkin araştırma sonuçları bulunmaması bir çok aleyhtarı olmasına yol açmaktadır

Tüm (Total) İletişim Yöntemi:

Tüm iletişim yöntemi, işitme engelli bireylerin kendi aralarında ve diğer insanlarla etkili iletişimi kurabilmelerinde işitsel, sözel ve işaret yöntemlerinin en uygun bileşimlerinin oluşturulduğu bir felsefedir. Yöntemin, çocuğun bireysel ihtiyaçlarını en uygun biçimde karşılamayı hedeflediği belirtilmektedir. Kuramsal olarak oldukça çarpıcı bir yöntem görülmekle birlikte pratikte uygulanamadığı yönünde bulgulara rastlanmaktadır. Ayrıca, tüm iletişim yönteminde önemli bir sorun, işitsel, sözel ve işaret yöntemlerinin "uygun" olan bileşimlerinin kim tarafından ve "nasıl" belirlendiği sorularının cevaplarının net olmamasıdır. Bu durum, uygulamanın okuldan okula, sınıftan sınıfa hatta öğretmenden öğretmene değiştiği ayrıca aynı sınıftaki farklı öğrencilerle farklı biçim de farklı öğretmenlerin aynı çocukla farklı bileşimlerini kullanabildiği bu durumun total karmaşa biçiminde adlandırıldığı görülmektedir.

Ülkemizde işitme engelliler okullarındaki öğrencilerin eğitimlerinde uygulanan dil/iletişim modelleri ise oldukça fazla çeşitlilik göstermektedir. Dolayısıyla çocukların kullandıkları dil / iletişim tarzlarında da pek çok çeşitlilik görülmektedir.

İşitme Engellilerin Eğitiminde Dikkat Edilecek Noktalar:

- Deneyler, drama, sanat çalışmaları ve spor aktiviteleri gibi yaparak, yaşayarak öğrenme deneyimleri sunulmalıdır.
- İşitme kalıntısının kullanılması esas alınmalıdır.
- Çocuğun performans düzeyine uygun sınıf çalışmaları sağlanmalıdır. Bu amaçla belli bir etkinliğin farklı düzeylerdeki çocuklar için aşamalandırılması yöntemi etkili olabilir.
- Fırsat eğitimi yapılmalıdır.
- Düzenli olarak geri bildirim sağlanmalıdır.

- Zihinsel engelli çocukların öğretiminde de açıklanan işbirlikli öğretim ve akran öğretimi kullanılmalıdır.
- Sınıfın işitme engelli çocuğa uygun olarak uyarlanması yoluna gidilmelidir.
- Mümkün olduğunca çok duyuya dayanan materyaller ve uyarıcılar sağlanmalıdır.

İşitme Yetersizliği Olan Bir Çocuğum Var. Nerelere Başvurabilirim?

Çocuğunuzda işitme yetersizliği olduğunu düşünüyorsanız önce Sınıf Rehber Öğretmeninize, onun yönlendirmesiyle de Okul Rehberlik Servisinize başvurabilirsiniz. Okul Rehber Öğretmeninizin yönlendirmesi ile Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nde öğretmenlerimiz ile görüşerek ya da hastanede doktor kontrolünden geçerek çocuğunuzun işitme sağlığı hakkında bilgi edinebilirsiniz. Hastaneden yapılan tıbbi tanılama sonucunda çıkan sonuç raporuna göre Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nde çocuğunuzun eğitsel tanılmasını yaptırabilirsiniz. Böylece çocuğunuzun, ihtiyaçlarına uygun destek eğitim programı ile eğitim görmesini sağlayabilirsiniz.

